

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۲/۱۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۶/۲۷

فصل نامه علمی - پژوهشی مشرق موعود

سال دوازدهم، شماره ۴۷، پاییز ۱۳۹۷

کارکردهای حکومت جهانی امام مهدی عَجَلُ اللَّهِ تَعَالَى وَجِيهَةُ الشَّرِيفِ در امنیت بخشی به جامعه

یدالله حاجی زاده^۱

چکیده

واکوی کارکردهای حکومت جهانی امام مهدی عَجَلُ اللَّهِ تَعَالَى در امنیت بخشی به جامعه بشری از اهمیت خاصی برخوردار است. این امر می تواند زمینه های اشتیاق منتظران را به این حکومت آرمانی فراهم سازد و تلاش های آنان را جهت فراهم ساختن زمینه های آن توسعه بخشد. بدون شک امنیت یکی از واقعیت های دوران تشکیل حکومت جهانی امام مهدی عَجَلُ اللَّهِ تَعَالَى است که خود دست آوردی ارزشمند در گستره حکومت جهانی آن حضرت به حساب می آید، اما سؤالی که در این جا مطرح است این است که کارکردهای حکومت جهانی آن حضرت جهت دستیابی به امنیت، در چه اموری است؟ و یا به تعبیری حکومت جهانی امام مهدی عَجَلُ اللَّهِ تَعَالَى چگونه می تواند امنیت را در جامعه بشری نهادینه و تثبیت کند؟ بررسی برخی از آیات قرآن و منابع متقدم حدیثی و غیرحدیثی نشان می دهد کارکردهای حکومت جهانی امام مهدی عَجَلُ اللَّهِ تَعَالَى جهت دستیابی به امنیت، در اموری چون گسترش ایمان و تقوا، از بین بردن فقر، از بین بردن ترس و نگرانی، از بین بردن اختلافات، بهره گیری از کارگزاران شایسته و برچیدن ظلم و ستم و استقرار عدالت، خلاصه می شوند.

واژگان کلیدی:

امام مهدی عَجَلُ اللَّهِ تَعَالَى، امنیت، کارکرد، حکومت، عصر ظهور.

۱. استادیار پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی قم (hajizadeh30@yahoo.com).

در طول تاریخ، «امنیت» یکی از مهم‌ترین و اساسی‌ترین دغدغه‌های بشری و یکی از مهم‌ترین ارکان رشد و ارتقای جوامع بوده است. به گونه‌ای که بشر به منظور دست‌یابی به این گوهر گرانبها، هزینه‌های زیادی صرف کرده و تلاش‌های زیادی انجام داده است. از طرفی بشر در طول تاریخ همواره با ناامنی‌ها روبرو بوده است و هیچ‌گاه نبوده که جامعه‌ای آرمانی تشکیل شود که امنیت به طور کامل و در همه زمینه‌ها در آن ایجاد شده باشد. دقت در پاره‌ای آیات قرآن و بهره‌گیری از روایات نشان می‌دهد در زمان حکومت جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه التبریک همه ظرفیت‌ها و توانمندی‌های بشری در جنبه‌های مختلف سیاسی، اخلاقی، فرهنگی و اجتماعی به منصفه ظهور و بروز خواهد رسید. در این میان و از جنبه اجتماعی، حکومت آن حضرت دست آوردهای مهمی دارد که امنیت اجتماعی یکی از آن موارد است.^۱ در زمان تشکیل حکومت جهانی آن حضرت «امنیت» به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های پیشرفت اجتماعی و به عنوان یکی از مهم‌ترین دست آوردهای ظهور، در جامعه مستقر خواهد شد و همگان در پرتو امنیت اجتماعی در مسیر سعادت و تعالی وعده داده شده قرار می‌گیرند.

قرآن کریم در برخی از آیات خویش از وعده حاکمیت انسان‌های صالح در روی زمین سخن گفته است. (انبیاء: ۱۰۵؛ نور: ۵۵) در برخی از همین آیات اشاره شده که یکی از دست‌آوردهای چنین حاکمیتی، امنیت بخشی به آنان (اهل ایمان و عمل صالح) خواهد بود. در آیه ۵۵ سوره نور از وعده خداوند به اهل ایمان و عمل صالح سخن گفته شده و اشاره شده که اینان حکمرانان روی زمین خواهند شد و ترس‌شان به امنیت مبدل خواهد شد (نور: ۵۵). در روایات نیز به امنیت حاصله در زمان تشکیل حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه التبریک اشاره شده است. هرچند برخی از روایات که از امنیت در میان حیوانات وحشی و اهلی سخن گفته‌اند، (قندوزی، ۱۴۲۲: ج ۳، ۲۴۰؛ ابن حنبل، بی‌تا: ج ۲، ۴۳۷) به جهت پاره‌ای از ملاحظات^۲ شاید از اعتبار چندانی برخوردار نباشند.

درباره حکومت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه التبریک و امنیت حاصله در آن، مطالبی پراکنده در برخی از کتاب‌ها و مقالات وجود دارد. یکی از مقالاتی که در این باره نوشته شده مقاله «امنیت در عصر

۱. درباره دیگر دست‌آوردهای اجتماعی حکومت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه التبریک (ملکی‌راد و عبدی چاری، ۱۳۹۶: ۱۲۵-۱۴۷)
 ۲. چنین ارتباطی میان حیوانات مصداق ظلم نیست. علاوه بر این، نظام آفرینش، به عنوان نظامی احسن - که در آن بقای حیوانات به انواع دیگر بستگی دارد - آن را پذیرفته است. بعید نیست که پاره‌ای از این روایات اسرائیلیاتی باشند که به جوامع حدیثی و تفسیری راه یافته باشند. این امر نیاز به پژوهش بیشتری دارد.

مهدوی با تأکید بر چرایی و چگونگی آن» نوشته مصطفی آخوندی است. در این مقاله امنیت ایجاد شده در زمان امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف، حاصل عواملی چون حاکمیت دین خدا، حکومت واحد جهان، برپیده شدن همه حکومت های باطل، گسترش عدالت، شکوفایی اقتصادی، شکوفایی علم و عقل بشری و مانند آن دانسته شده و کارکرد معجزه را در تحقق امنیت نفی کرده است. (آخوندی، ۱۳۸۶: ۱۳۳-۱۵۰) مقاله بعدی دست آوردهای اجتماعی حکومت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف، به قلم محمود ملکی راد و مرتضی عبدی چاری است که در فصل نامه علمی - پژوهشی مشرق موعود، سال یازدهم، شماره ۴۲، تابستان ۱۳۹۶، به چاپ رسیده است. در این مقاله یکی از چند دست آورد حکومت جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف امنیت اجتماعی دانسته شده و مهم ترین راه کارهای ایجاد آن: ایجاد هویت واحد بین اقوام، گسترش اعتماد عمومی، تحکیم باورهای دینی، ارتباط و پیوند عاطفی در مردم، کنترل ناهنجاری ها، استقرار عدالت، از بین رفتن عوامل ناامنی، رفاه اقتصادی و رضایت مردم از آن دانسته شده است. یکی دیگر از مقالاتی که در این زمینه نوشته شده مقاله «شاخصه های حکومت مهدوی برای تحقق صلح و امنیت جهانی» به قلم احسان سامانی است. در این مقاله تحقق امنیت در حکومت جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف را به شاخصه هایی چون علم، عصمت، توانایی، صبر و شکیبایی (مربوط به شخص حضرت) وحدت دین، وحدت حاکمیت، اجرای عدالت در ابعاد مختلف آن (مربوط به نحوه حکومت و مدیریت) و آمادگی های تکنولوژی و ارتباطی، اخلاص و توانمندی یاران و اصحاب (مربوط به جامعه و مردم عصر ظهور) دانسته است. (سامانی، ۱۳۹۳: ۱۴۱-۱۷۴) در مقاله «ویژگی های حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف حل مشکل ناامنی و تأمین امنیت واقعی در جهان» نوشته علی اکبر حسنی تنها به این نکته اشاره شده که امنیت واقعی در زمان امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف به ایمان خالصی است که مانع از ظلم به خود و ظلم به دیگران می شود. (حسینی، ۱۳۶۶: ۵۱-۵۸)

در نوشتار حاضر ضمن ارائه تعریفی دقیق از مقوله امنیت، تلاش می شود با استناد به منابع معتبر و دست اول، مقوله امنیت به عنوان یکی از مهم ترین دست آوردهای حکومت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف در عصر ظهور مورد توجه قرار گیرد. و تلاش بر این است که - برخلاف دیگر نوشته ها که کمتر به نقش تشکیل حکومت در شکل گیری امنیت پرداخته اند - نقش و به تعبیری کارکردهای حکومت آن حضرت در امنیت بخشی به جامعه مهدوی، بیشتر مورد توجه قرار گیرد.

مفهوم شناسی

امنیت در لغت

واژه امنیت (Security) از ریشه امن، ضد ترس است. راغب اصفهانی معنای کلمه امن را آرامش خاطر، آرامش نفس و از بین رفتن ترس دانسته است. (راغب اصفهانی، بی تا: ۹۰) در فرهنگ لغت ابجد واژه اَمْن، به امنیّت، اعتماد، اطمینان، امان و آرامش خاطر ترجمه شده و اشاره شده «رَجَالُ الْأَمْنِ وَ قُوَى الْأَمْنِ» به معنای افراد و پلیس امنیتی است که وظیفه حمایت از جان و مال مردم به عهده آنهاست. (بستانی، ۱۳۷۵: ۱۳۴) فراهیدی در العین واژه اَمْن را ضد ترس دانسته و آن را مصدری دانسته که فعل «أَمِنَ يَأْمَنُ أَمْنًا» از آن گرفته شده است و اشاره دارد واژه «مأمن» به معنای مکان ایمن است. (فراهیدی، بی تا: ج ۸، ۳۸۸) ایمان نیز ریشه در همین ماده دارد که به معنای قرار دادن خود و دیگران در امان است.^۱ در فرهنگ لغات فارسی هم امنیت به معنای بی بیمی، ایمنی، در امان بودن و ایمن شدن، سلامت، راحتی و آسایش، عافیت آمده است. (معین، ۱۳۵۶: ج ۱، ۲۳۳؛ دهخدا، ۱۳۷۷: ج ۱، ۲۸۹۴) برخی هم، مفهوم لغوی امنیت را عبارت از حالت فراغت از هرگونه تهدید یا حمله و یا آمادگی برای رویارویی با هر تهدید و حمله دانسته اند. (عاشوری، ۱۳۶۶: ذیل واژه امنیت)

بنابراین می توان گفت واژه امنیت در معنای لغوی اش دربردارنده دو جنبه ایجابی و سلبی است. از جنبه ایجابی به معنای اطمینان بخشی و آرامش دهی و از جنبه سلبی، نفی ترس و ناآرامی است.

امنیت در اصطلاح

تعریف اصطلاحی امنیت ممکن است کمی دشوار باشد؛^۲ چرا که امنیت - علاوه بر این که دارای سطوح مختلفی است یعنی هم جنبه فردی دارد و هم جنبه اجتماعی - دارای مصادیق گوناگونی است که شاید نیاز باشد در تعریف امنیت به همگی آنان توجه شود.^۳ به نظر می رسد این امر سبب شده هر یک از محققان و نویسندگان از دیدگاه خویش به تعریف این واژه بپردازند.

۱. مؤمن یا قبول ایمان خود و دیگران را در امنیت قرار می دهد. (ملکی راد و عبدی چاری، ۱۳۹۶: ۱۳۶) در روایتی از پیامبر اکرم ﷺ نیز آمده است: مؤمن را مؤمن می گویند چون جان و مال مردم از او در امان است. (مجلسی، ۱۳۶۳: ج ۶۷، ۶۲)
 ۲. یکی از محققان می نویسد: شکی نیست که واژه «امنیت» مفهومی غیر توسعه یافته، دوپهلوی، مبهم و نارسا و از نظر امنیتی جدال برانگیز و از نظر کاراکتر متباین و پارادوکسیکال است. (بهداروند، ۱۳۸۰: ۱۱)
 ۳. درباره سطوح و گونه های امنیت رک: هاشمیان فرد، ۱۳۹۰.

آرنولد ولفرز «فقدان تهدیدها نسبت به ارزش های اکتسابی» را در تعریف امنیت مورد توجه قرار داده است. (روشندل، ۱۳۸۸: ۱۱) جان مروز نیز امنیت را «آزادی نسبی از تهدیدهای خطرناک» دانسته است. (میرعرب، تابستان ۱۳۷۹: ۱۳۷) شهید مطهری امنیت را در این می داند که دارایی های یک موجود زنده (مثل انسان) اعم از حیات، تعلیم و تربیت، ثروت و سلامتی وی توسط یک نیروی خارجی سلب نشود. (مطهری، ۱۳۸۹: ۱۲) در تعریفی دیگر از امنیت این گونه آمده است:

احساس مصونیت در برابر عواملی که آرامش زندگی و حقوق فرد و جامعه را به مخاطره می افکند و زندگی و آزادی و مزایای مشروع زندگی انسان را مورد تهدید قرار می دهد. (زنجانی، ۱۳۶۷: ج ۳، ۳۶۲)

در همه این تعریف ها فقدان تهدیدهایی که داشته های افراد را با خطر مواجه کند، در تعریف امنیت مورد توجه قرار گرفته است.

از طرفی برخی از نویسندگان معتقدند نظریات در خصوص ماهیت امنیت، در بستر دو گفتمان اصلی «سلبی» و «ایجابی» طرح شده اند. در گفتمان امنیت سلبی، با نبود عامل «تهدید» امنیت ایجاد می شود و راهکار آن تقویت توان نظامی است و در گفتمان امنیت ایجابی، علاوه بر نبود تهدید، وجود شرایط مطلوب برای تحقق اهداف و خواست های جمعی مدنظر است. در این جا باید جامعه به حد قابل قبولی از اطمینان برای تحصیل و پاسداری از منافعش دست یافته باشد. (نویدنیا، ۱۳۸۸: ۲۵-۲۷) این نویسنده سپس با توجه به این دو گفتمان، امنیت را این گونه تعریف می کند:

امنیت یعنی رفع خطر، رفع خطر یعنی استفاده بهینه از فرصت (همو: ۲۸).

با توجه به تعاریف فوق به نظر می رسد، امنیت - به عنوان مقوله ای که دارای جنبه های مختلف است - وضعیت مطلوبی است از استقرار آرامش، ایمنی و آسودگی در وجود انسان به گونه ای که فرد و جامعه هیچ تهدیدی احساس نکنند و هیچ بیم و نگرانی از به خطر افتادن حقوق مشروع خویش نداشته باشند.

اهمیت، ارزش و ضرورت امنیت

امنیت یکی از اساسی ترین و ضروری ترین عوامل دست یابی به پیشرفت و توسعه در یک جامعه به حساب می آید. به گونه ای که بدون وجود امنیت در جامعه، همه راه ها جهت دست یابی به تمدن و زندگی سالم مسدود خواهد شد. به تعبیر یکی از نویسندگان «در

جامعه‌ای که امنیت فردی، اجتماعی، سیاسی، فکری، معنوی، فرهنگی، اقتصادی، شغلی، قضایی و مرزی فراهم نباشد، نیل به سعادت ممکن نیست». (ماندگار، ۱۳۸۱: ۵۴)

در روایات، امنیت نعمتی بسیار ارزشمند و بزرگ معرفی شده که کمتر مورد توجه و قدردانی قرار گرفته است. (صدوق، ۱۳۶۲: ج ۱، ۳۴؛ پاینده، ۱۳۸۲: ۳۶۸)

در یکی از سخنان امام صادق علیه السلام «امنیت» به عنوان یکی از اموری که همه مردم بدون استثنا به آن نیازمندند، معرفی شده است. (ابن شعبه حرانی، ۱۴۰۴: ۳۲۰)

تشکیل حکومت و دستیابی به امنیت

هرچند لازمه دستیابی به امنیت بهره‌گیری از راهکارهای مختلفی است (اخوان کاظمی، ۱۳۸۹: ۳۵-۶۸) اما به نظر می‌رسد در این میان، تشکیل حکومت مهم‌ترین راهکار جهت دستیابی به امنیت باشد.

شاید به همین جهت است که در اسلام تشکیل حکومت، ضرورتی انکارناپذیر به شمار رفته است. رسول گرامی اسلام؛ حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم در اولین فرصتی که در مدینه برای ایشان پیش آمد، به تشکیل حکومت اقدام کرد و همین امر زمینه‌های رشد فرهنگی و تمدنی را در آینده فراهم کرد.^۱ در یکی از خطبه‌های *نهج البلاغه* امام علی علیه السلام، ضمن اشاره به ناامنی‌های قبل از تشکیل حکومت (در مکه)، از جمله تصمیم قریش به قتل پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، آواره ساختن مسلمانان، ایجاد هراس و نگرانی در دل آنان، به امنیتی که پس از تشکیل حکومت در مدینه ایجاد شده پرداخته و اشاره دارد در پرتو تشکیل حکومت و امنیت ایجاد شده، زمینه‌های مقابله با دشمن فراهم شده است. (شریف رضی، بی تا: نامه ۹، ۳۶۸)

امنیت را به عنوان یکی از مهم‌ترین کارکردهای حکومت می‌توان در نظر گرفت. ناگفته پیداست که امنیت، غالباً در سایه تشکیل حکومت دست یافتنی است چرا که حکومت است که می‌تواند با نیروها و امکاناتی که در اختیار دارد - همه عوامل موجد ناامنی را از بین ببرد و با سازوکارها و کارکردهای گوناگونی که دارد، امنیت را در جامعه مستقر کند. امام علی علیه السلام در سخنی صریح، وجود حاکم و زمامدار (هرچند فاجر باشد) را عامل ایجاد امنیت در جامعه معرفی کرده است. (همو: خطبه ۴۰، ۸۲) و در خطبه ۱۳۱ *نهج البلاغه* نیز تلاش خویش جهت دستیابی به حکومت را، ایجاد امنیت برای مردم و برپایی قوانین و مقررات الهی دانسته است. (همو:

۱. حکومتی که او پایه نهاد، سرانجام موفق به پایه‌ریزی تمدن بزرگ اسلام شد و عصر طلایی مسلمانان را رقم زد. (ولایتی، ۱۳۸۴: ج ۱، ۵۷)

خطبه ۱۳۱، ۱۸۸) همه این موارد نشانگر این است که یکی از مؤثرترین راهکارها در جهت ایجاد امنیت، تشکیل حکومت است. چرا که حکومت با قدرت و سازوکارهایی که در اختیار دارد می‌تواند به نحو مطلوبی امنیت را در جامعه برقرار سازد.

مهم‌ترین کارکردهای حکومت جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف در امنیت بخشی

با استقرار حکومت جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف امنیت ایده‌آل و آرمانی در همه ابعاد آن در جامعه جهانی مستقر خواهد شد. این حکومت با کارکردهایی چون گسترش ایمان و تقوا، از بین بردن فقر، از بین بردن ترس و نگرانی، با بهره‌گیری از کارگزاران شایسته و با برچیدن ظلم و ستم و استقرار عدالت موفق می‌شود امنیت را در ابعاد مختلف آن در جامعه مستقر سازد.

گسترش ایمان و تقوا

ایمان به خداوند و وجود باورهای دینی در میان مردم، از مهم‌ترین اسباب امنیت به حساب می‌آید. قرآن کریم نیز امنیت را شایسته «اهل ایمان» که اهل ظلم نیستند، دانسته است. (انعام: ۸۲) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله هم در روایتی اشاره دارد مؤمن را بدان جهت مؤمن می‌گویند که جان و مال مردم از او در امان است. (صدوق، بی‌تا: ج ۲، ۵۲۳) این روایت نشان می‌دهد با وجود ایمان، امنیت نیز پدید آمده و جامعه از این نعمت مهم برخوردار می‌شود.

از طرفی باید به این نکته توجه داشت که یکی از کارکردهای حکومت جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف گسترش ایمان و تقوا در میان مردم است و طبیعتاً با گسترش ایمان است که جرم و جنایت و قتل و به طور کلی ناامنی از جامعه رخت برخواهد بست.

در روایتی که جابر از امام باقر ع نقل کرده، اشاره شده که تعلیم قرآن در دستور کار آن حضرت قرار می‌گیرد. (مفید، ۱۴۱۳ ب: ج ۲، ۳۸۶) طبیعی است که با تعلیم قرآن و آشنا شدن مردم با آموزه‌های واقعی اسلام، باورهای دینی مردم افزوده می‌شود و با افزوده شدن ایمان، امنیت هم در جامعه نهادینه خواهد شد. براساس روایت دیگری که کشی نقل کرده امام صادق ع می‌فرماید:

وقتی قائم ما قیام کند، قرآن و شریعت را به نحوی که خداوند بر رسولش نازل کرده تعلیم می‌دهد. (طوسی، ۱۳۴۸: ۱۳۹)

زیرا ممکن است در عصر غیبت بدعت‌هایی در دین گذاشته و پیرایه‌هایی به آن بسته شود و موجب گردد تا بسیاری از حدود و احکام اسلامی یا به طور کلی تعطیل و به بوته فراموشی سپرده شود و یا وارونه جلوه داده شوند. با ظهور امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف و تشکیل حکومت جهانی،

بدعت‌ها کنار زده می‌شود و دین اسلام چهره حقیقی و واقعی خویش را نمایان می‌سازد. در نتیجه در عصر ظهور احکام الهی به همان نحوی که از سوی شارع مقدس صادر شده است ظاهر خواهد شد. (ملکی‌راد و عبدی چاری، ۱۳۹۶: ۱۳۸-۱۳۹) در برخی از دعاها (مشهدی، ۱۴۱۹: ۵۶۳)^۱ و همچنین در تعابیری که در دعای ندبه آمده، (همو: ۵۷۹) حضرت مهدی عَجَّلَ اللَّهُ تَعَالَى وَرَحِمَهُ التَّوَكَّلِيُّ با صفاتی چون تجدیدکننده فرائض و سنن و احیاگر دین و دستورات دینی توصیف شده است.

روایتی نیز در **نهج البلاغه** وجود دارد که نشان می‌دهد در زمان حکومت حضرت مهدی عَجَّلَ اللَّهُ تَعَالَى وَرَحِمَهُ التَّوَكَّلِيُّ تقوا و فضائل اخلاقی حکمفرما خواهد شد. امام علی عَلِيٌّ در **نهج البلاغه** اشاره دارد:

او خواسته‌ها را تحت الشعاع هدایت الهی قرار می‌دهد... (شریف رضی، بی تا: خطبه ۱۳۸، ۱۹۵)

این جمله به اتفاق همه شارحان **نهج البلاغه** اشاره به قیام حضرت مهدی عَجَّلَ اللَّهُ تَعَالَى وَرَحِمَهُ التَّوَكَّلِيُّ است که پس از ویران شدن جاده‌های هدایت بار دیگر... دستورات قرآن را زنده می‌کند. (مکارم شیرازی، بی تا: ج ۲، ۴۹۷)

بنابراین می‌توان گفت با تشکیل حکومت جهانی امام مهدی عَجَّلَ اللَّهُ تَعَالَى وَرَحِمَهُ التَّوَكَّلِيُّ و با تحکیم باورهای دینی - که امکان آن در زمان تشکیل حکومت فراهم می‌شود - در زمان آن حضرت، امنیت در جامعه گسترش خواهد یافت.

از بین بردن فقر

فقر و نداری می‌تواند از جهات مختلف امنیت را از افراد و جامعه سلب کند و آرامش خاطر را از مردم بگیرد.^۲ به تعبیری فقر و محرومیت مالی، خود عامل ارتکاب دزدی و اختلاس، رشوه حق‌کشی، ظلم تبعیض و بی‌عدالتی و... است. (حسنی، ۱۳۶۶: ۵۷)

یکی از کارکردهای حکومت جهانی امام مهدی عَجَّلَ اللَّهُ تَعَالَى وَرَحِمَهُ التَّوَكَّلِيُّ از بین بردن فقر و ناامنی اقتصادی است. در حقیقت با ظهور امام مهدی عَجَّلَ اللَّهُ تَعَالَى وَرَحِمَهُ التَّوَكَّلِيُّ به جهات مختلف (از جمله ایجاد عدالت و رفع تبعیض و ظلم) ناامنی اقتصادی و فقر - از جامعه رخت بر می‌بندد. ابن ماجه در حدیثی این وضعیت مطلوب را از زبان رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ چنین نقل می‌کند:

۱. «وَأَقِمَّ بِهَ الحُدُودَ المَعظَلَّةَ».

۲. امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام در روایتی به مشغول شدن فکر خویش جهت فراهم ساختن غذا برای خانواده خویش سخن گفته است: «وَلَقَدْ اِحْتَجَّتْ اِلَى طَعَامِ لِعِيَالِي...» (طوسی، ۱۳۴۸: ۳۲۳).

مهدی در میان امت من خواهد بود... مردم در آن دوره، به چنان نعمتی دست می‌یابند که در هیچ دوره‌ای چنین ندیده باشند. (ابن ماجه، بی تا: ج ۲، ۱۳۶۷)

همین روایت با تعبیراتی مشابه در *عقد الدرر* و در *الفتن* نعیم بن حماد نیز نقل شده است. (مروزی، ۱۴۱۴: ۲۵۳-۲۵۴؛ مقدسی شافعی، ۱۴۱۶: ۱۹۵)

بنابراین با تدابیری که در حکومت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف اندیشیده می‌شود، امنیت اقتصادی مردم تأمین شده و فقر و نیازمندی از میان مردم رخت بر خواهد بست. این تدابیر شامل دو مورد ذیل است:

تقسیم عادلانه بیت‌المال

یکی از تدابیر امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف به منظور از بین بردن فقر، تقسیم بالسویه (عادلانه) اموال و دارایی‌هاست. چنان‌که از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله روایتی در این باره نقل شده است.^۱ از امام باقر عجل الله تعالی فرجه الشريف نیز روایت شده، از سیره‌های عملی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشريف این است که با مردم عادلانه رفتار می‌نماید و ثروت را بین آنان به صورت برابر تقسیم می‌کند. (نعمانی، ۱۳۹۷: ۲۳۷) همچنین امام باقر عجل الله تعالی فرجه الشريف فرمود: (آن حضرت) آن چنان میان مردم مساوات و برابری برقرار می‌کند، تا آن جا که هیچ کس را نیازمند زکات در میان مردم نمی‌یابی. (مجلسی، ۱۴۱۳: ج ۵۲، ۳۹۰) تقسیم اموال و دارایی‌ها به صورت عادلانه در بین مردم سبب می‌شود از انباشت سرمایه در دست عده‌ای خاص جلوگیری شود و به این ترتیب تمامی مردم از زندگی مطلوبی برخوردار شوند و فقر و نداری از بین برود.

توسعه کشاورزی و...

یکی دیگر از تدابیر امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف در زمان تشکیل حکومت توسعه کشاورزی است. روایاتی وجود دارد که نشان می‌دهد آن حضرت با احداث برخی از نهرها سبب آبادانی زمین خواهد شد. از جمله آن نهرها نهری است که حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف دستور می‌دهد تا از کربلا بکشند و آب از صحرای بین کربلا و نجف عبور کند تا به نجف برسد. (مفید، ۱۴۱۳: ج ۲، ۳۸۰) بعید نیست با اقدامات دیگری نظیر استخراج معدن و انجام سایر فعالیت‌های اقتصادی، وضعیت معیشت مردم بهبود یابد. امام باقر عجل الله تعالی فرجه الشريف در روایتی به ظاهر شدن معادن برای آن حضرت اشاره کرده است.^۲ طبیعتاً انجام چنین اموری جز با در اختیار داشتن قدرت و

۱. حضرت می‌فرماید: «... یقسم المال صحاحاً، قلنا و ما الصحاح؟ قال بالسوئية بین الناس» (مقدسی شافعی، ۱۴۱۶: ۹۵).

۲. «و یظهر الله له كنوز الأرض و معادنها» (طبرسی، ۱۳۹۰: ج ۲، ۲۵۰) شهید مطهری ضمن اشاره به روایت مشابهی

حکومت امکان پذیر نیست. بنابراین با تدابیر امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در زمان تشکیل حکومت و با رفع فقر و نیازمندی، امنیت (از جنبه‌های مختلف روانی، اجتماعی و اقتصادی) تأمین خواهد شد.

از بین بردن ترس و نگرانی

در این که جامعه بشری در آستانه ظهور به جهات مختلف دچار ناامنی می‌شود و طبیعتاً به جهت همین ناامنی‌ها، ترس و وحشت مردم را فرا می‌گیرد، تقریباً شکی نیست. براساس روایتی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله ظهور حضرت حجت عجل الله تعالی فرجه الشریف پس از بروز فتنه‌ها خواهد بود. (اربلی، ۱۴۲۱: ج ۲، ۹۸۲)

با ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و با تشکیل حکومت جهانی مهدوی، آن حضرت موفق می‌شود در حکومت خویش ناامنی را از بین ببرد. در حدیثی از رسول خدا صلی الله علیه و آله اشاره شده که خداوند به وسیله آن حضرت فتنه‌ها را از بین می‌برد. (ابن طاوس، ۱۴۱۶: ۲۶۵)

در آیه ۵۵ سوره نور نیز که به طور ضمنی به وجود ترس و ناامنی در آستانه ظهور اشاره کرده، به پیدایش امنیت در زمان حاکمیت انسان‌های مؤمن و صالح اشاره شده است. (نور: ۵۵)

علامه طباطبایی در تفسیر بخشی از این آیه می‌نویسد:

و مراد از تبدیل خوف‌شان به امنیت این است که امنیت و سلام بر مجتمع آنان سایه بیفکند، به طوری که نه از دشمنان داخلی بر دین و دنیای خود بترسند، و نه از دشمنان خارجی، نه از دشمنی علنی، و نه پنهانی (طباطبایی، ۱۴۱۷: ج ۱۵، ۱۵۵).

توضیح این که، ترس ممکن است مصادیق گوناگونی از جمله ترس از گرسنگی، جنگ، بمب‌های هسته‌ای، ظالمان، منافقان و اشرار و... داشته باشد که طبیعتاً در زمان تشکیل حکومت جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف این محیط ترس‌آلود به دلیل ایجاد حکومت و قدرتی که از این طریق حاصل شده، به محیطی امن و آرام تبدیل خواهد شد. در ابیاتی هم که امام رضا علیه السلام بر شعر دعبل خزائی افزوده به رفع نابه‌سامانی و اندوه هنگام ظهور اشاره شده است. (طبرسی، ۱۳۹۰: ج ۲، ۶۷)

نکته‌ای که باید در این جا اضافه کرد این است که درباره مصداق کسانی که در آیه مذکور به آنان وعده استخلاف و جانشینی در زمین داده شده میان مفسران بحث است. برخی مصداق

می‌نویسد: اینها همه تعبیر و بیان است. یعنی دیگر سزی و مجهولی در طبیعت باقی نمی‌ماند مگر این که به دست او و در آن دوره کشف می‌شود. (مطهری، ۱۳۸۳: ۱۶۳)

آیه را پیامبر صلی الله علیه و آله و صحابه ایشان (زمخشری، ۱۴۰۷: ج ۳، ۲۵۱) و برخی پیامبر صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام دانسته‌اند، (طبرسی، ۱۳۷۲: ج ۷، ۲۴۰) اما در برخی از منابع شیعی به نزول این آیه درباره امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف تصریح شده است. (طبرسی، ۱۳۷۲: ج ۷، ۲۳۹؛ طباطبایی، ۱۴۱۷: ج ۱۵، ۱۵۸) امام صادق علیه السلام نیز به نزول آن درباره حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف و یاران آن حضرت اشاره کرده است. (نعمانی، ۱۳۹۷: ۲۴۰) از امام سجاد علیه السلام هم روایتی نقل شده که در تفسیر آیه مذکور، حضرت سوگند یاد کرده که آنان (کسانی که به آنان وعده داده شده) شیعیان اهل بیت علیهم السلام هستند که خداوند به وسیله مردی از خاندان اهل بیت علیهم السلام یعنی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف چنین امری را برای آنان فراهم خواهد ساخت. (طبرسی، ۱۳۷۲: ج ۷، ۲۳۹)

آیت الله مکارم شیرازی ضمن اشاره به این روایات که در منابع تفسیری شیعی آمده، تذکر می‌دهد که این تفسیرها به معنی انحصار معنی آیه نیست، بلکه بیان مصداق کامل است. (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴: ج ۱۴، ۵۳۲) علامه طباطبایی نیز اشاره دارد:

هیچ دلیلی نه در الفاظ آیه و نه از عقل که دلالت کند بر این که مقصود از آنان تنها صحابه رسول خدا صلی الله علیه و آله، و یا خود رسول خدا صلی الله علیه و آله و ائمه اهل بیت علیهم السلام می‌باشد نیست. (طباطبایی، ۱۴۱۷: ج ۱۵، ۱۵۴)

به هر حال نکته‌ای که تقریباً شکی در آن نیست. این است که حکومت جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف یکی از مصادیق بارز این آیه است. حکومتی که خوف و نگرانی را به امنیت تبدیل می‌کند و مفسران شیعه نیز بر همین مطلب تأکید دارند.

بر اساس نقلی از شیخ مفید، شخصی به نام علی بن عقبه از پدرش از امام صادق علیه السلام روایت کرده که وقتی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف ظهور کند، به عدالت حکم خواهد کرد و در زمان حکومت او ظلم و ستم برطرف شده و راه‌ها ایمن خواهد شد. (مفید، ۱۴۱۳: ج ۲، ۳۸۴؛ طبرسی، ۱۳۹۰: ج ۲، ۲۹۰) طبیعتاً با ایمن شدن راه‌ها ترس و نگرانی از دل‌ها برطرف می‌شود و همگان احساس امنیت و آسودگی می‌کنند. در روایت دیگری وقتی که شخصی از امام صادق علیه السلام از علت آرزومندی ظهور حضرت حجت علیه السلام سؤال می‌کند، امام صادق علیه السلام در جواب او می‌فرماید:

سبحان الله! آیا دوست نداری که امام، عدالت را در جهان بگستراند و امنیت را در راه‌ها برقرار سازد و با حکم منصفانه، با ستم‌دیده، رفتار نماید و به او باری رساند (مفید، ۱۴۱۳ الف: ۲۱).

این روایت ضمن این که نشان می‌دهد در زمان ظهور امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف عدالت در جهان گسترده شده و امنیت در رفت و آمدها تأمین خواهد شد، اشاره دارد که چنین حکومت امنی که

در آن ترس‌ها و نگرانی وجود ندارد، باید آرزوی هر مؤمنی باشد.

روایتی نیز در کتاب *الفتن* نعیم بن حماد از شخصی به نام قتاده نقل شده که می‌گوید:

حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف بهترین انسان‌ها است... در زمان او زمین از امنیتی برخوردار می‌گردد که زنی به همراه پنج زن دیگر، بدون همراه داشتن مردی به حج می‌روند و از چیزی ترس ندارند (مروزی، ۱۴۱۴: ۲۲۱؛ ابن طاووس، ۱۴۱۶: ۱۴۵).

این روایت نیز - به فرض پذیرش -^۱ از امنیت کامل راه‌ها و مسیرهای رفت و آمد انسان‌ها سخن می‌گوید به گونه‌ای که امنیت در آنها برای همگان فراهم است.

تمامی این روایات نشان می‌دهد در زمان ظهور و با تشکیل حکومت و با قدرتی که به این وسیله برای حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف و یارانش حاصل می‌شود، همه موجبات ترس و نگرانی برطرف می‌شود و امنیت کامل در جامعه پدید می‌آید.

از بین بردن اختلافات

در این که اختلافات و تضادها موجب هرج و مرج و ناامنی در جامعه می‌شود تقریباً شکی نیست. وقتی در جامعه شرایطی پیش بیاید که اختلافات از بین برود، طبیعتاً زمینه‌های ناامنی هم از بین می‌رود. به نظر می‌رسد امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف به منظور از بین بردن اختلافات از دو راهکار بهره می‌گیرد.

تشکیل حکومت

به نظر می‌رسد با تشکیل حکومت در زمان ظهور، برخی از عوامل سبب می‌شود اختلافات در میان مردم کم شود و طبیعتاً با پیدایش این عوامل، ناامنی از جامعه رخت بر می‌بندد و جای آن را امنیت می‌گیرد.

یکی از این عوامل پایان یافتن حکومت ظالمان و تبهکاران است. واکاوی جریان مهدویت در روایات نشان می‌دهد هنگام ظهور امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف حکومت ظالمان به پایان می‌رسد^۲ و تنها حکومت موجود در جهان حکومت آن حضرت (صدوق، ۱۳۹۵: ج ۱، ۲۸۰؛ طبرسی، ۱۳۹۰:

۱. بعید نیست که این‌گونه روایات تمثیلی و برای نشان دادن وجود امنیت بیان شده باشند.

۲. فعند ذلک بنادی مناد من السماء یا أيتها الناس، إنا لله عزوجل قد قطع عنکم مدّة الجبارین و المنافقین (مقدسی شافعی، ۱۴۱۶: ۶۳) امام باقر علیه السلام در تفسیر آیه «وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ» (اسراء: ۸۱) فرمود: اذا قام القائم ذهبَت دولته الباطل. هرگاه قائم آل محمد علیهم السلام قیام کند، دولت باطل نابود می‌شود. (کلینی، ۱۴۰۷: ج ۸، ۲۸۷) در روایتی امام جواد علیه السلام نیز به همین امر اشاره دارد. وَ لَكِنَّ الْقَائِمَ الَّذِي يُظَاهِرُ اللَّهَ بِهِ الْأَرْضَ مِنْ أَهْلِ الْكُفْرِ وَالْجُحُودِ (صدوق، ۱۳۹۵: ج ۲، ۳۷۸؛ طبرسی، ۱۴۰۳: ج ۲، ۴۴۹)

ج ۲، ۱۷۴) و تنها دین موجود در جهان دین اسلام خواهد بود. قطعاً وجود نظام‌های سیاسی مستقل خود عاملی در جهت اخلاص در صلح و امنیت است و با تشکیل حکومت واحده جهانی به دست یکی از بهترین انسان‌های روی زمین، صلح و امنیت در جهان حکمفرما خواهد شد. یکی از محققان اشاره دارد:

وجود نظام‌های سیاسی مستقل و متفاوت، خود می‌تواند مخل صلح و امنیت باشد، همان‌طور که در جهان کنونی نیز شاهد آن هستیم؛ چرا که در صورت استقلال و جدایی، هریک از کشورها منافع و مصالح و همچنین مضار خود را خواهند داشت و در برخی موارد چه بسا بین منافع و مصالح کشورها تناقض و تضاد پیش بیاید، علاوه بر این که وجود حاکمان متعدد مستقل با اختلاف نظرات و سلیق و منافع، صلح و امنیت یکپارچه جهانی را به ارمغان نخواهد آورد. (سامانی، ۱۳۹۳: ۱۶۵)

بنابراین طبیعی است که با تشکیل یک حکومت واحد و قدرتمند در جهان، تمامی زمینه‌های مخل صلح و امنیت از بین خواهد رفت و امنیت در جهان حکم فرما خواهد شد. چرا که پاره‌ای از ناامنی‌ها به دلیل ضعف حکومت و قدرت پدید می‌آیند و در شرایط ضعف است که عده‌ای فرصت طلب و جاه طلب زمینه‌های ناامنی را در جامعه فراهم می‌سازند.

ایجاد وحدت مذهبی

از طرفی اختلافات مذهبی به عنوان یکی دیگر از زمینه‌های چالش برانگیز امنیت، با وحدت مذهبی که در حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه شکل می‌گیرد، از بین خواهد رفت. به تعبیری «یکی از برنامه‌های اساسی آن مصلح و انقلابی بزرگ، توحید صفوف در سایه توحید مذهب، است.» (همو: ۱۶۳) رفاعه بن موسی می‌گوید از امام صادق عجل الله تعالی فرجه شنیدم که در تفسیر آیه «وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعاً وَكَرْهاً» (آل عمران: ۸۲) فرمود:

وقتی قائم ما ظهور کند جایی در روی زمین باقی نمی‌ماند مگر این که مردم به وحدانیت خداوند و رسالت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله شهادت می‌دهند. (عیاشی، ۱۳۸۰: ج ۱، ۱۸۳)

این روایت به ضمیمه آیه مورد بحث، ضمن این که به قدرت فوق العاده آن حضرت اشاره دارد - که طبیعتاً جز در پرتو تشکیل حکومت چنین قدرتی امکان پذیر نیست - نشان می‌دهد در زمان ظهور آن حضرت تنها دین موجود در جهان دین اسلام خواهد بود.

بر اساس روایت دیگری از امام باقر عجل الله تعالی فرجه که در تفسیر آیه «لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ» بیان شده، تمامی مردم جهان دین اسلام را می‌پذیرند. (همو: ج ۲، ۸۷)

بنابراین سایر دولت‌ها و حکومت‌ها منقرض شده و حکومت دینی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف در جهان تشکیل خواهد شد. تشکیل حکومتی بی‌رقیب و مقتدر آن هم توسط انسانی صالح و شایسته، هویتی واحد را در جهان ایجاد می‌کند که خود نوید بخش انسجام و امنیتی فراگیر در جامعه جهانی است. یکی از محققان اشاره دارد:

هویت واحد موجب انسجام اجتماعی می‌شود و انسجام اجتماعی از عوامل مؤثر در ایجاد امنیت اجتماعی است. (ملکی‌راد و عبدی چاری، ۱۳۹۶: ۱۳۷)

علاوه بر این در زمان تشکیل حکومت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف پیوندهای عاطفی در میان مردم گسترده می‌شود. امام باقر ع در روایتی اشاره دارد در زمان ظهور رفاقت‌ها به گونه‌ای زیاد می‌شود که اگر افراد دست در جیب دیگران کنند آنان مانع نمی‌شوند. (مفید، ۱۴۱۳ الف: ۲۴) طبیعتاً این مورد در حقیقت یک مثال است که می‌خواهد شدت علاقه و دوستی میان مردم را به تصویر بکشد که این دوستی به حدی است که حتی - به فرض - دست کردن در جیب دیگران نیز سبب ناراحتی آنان نمی‌شود. و طبیعتاً هر چه پیوندهای عاطفی بیشتر شود، از ناامنی‌ها کاسته شده و محیطی آرام‌تر و امن‌تر پدید خواهد آمد. شاید به همین جهت است که در برخی از روایات آمده است حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف میان مردم وحدت و همبستگی ایجاد خواهد کرد. (خصیبه، ۱۴۱۹: ۳۶۳)

بهره‌گیری از کارگزاران شایسته

یکی از شاخصه‌های مهم برای رسیدن یک حکومت به اهداف بزرگی چون صلح و امنیت، برخورداری آن حکومت از کادر و نیروهایی توانمند است. نیروهایی که هم از لحاظ اخلاقی از درجات بالایی برخوردار باشند و هم از لحاظ علمی و تخصص، قابل توجه باشند و هم از نظر جسمی از توانایی‌های کافی برخوردار باشند. چرا که بدون تردید هرچه مسئولین از تعهد و تخصص بالاتری برخوردار باشند، عملکرد بهتری خواهند داشت و در نتیجه رضایت‌مندی بیشتری را نیز به دنبال خواهد داشت و هرچه این شاخصه‌ها کم‌رنگ‌تر باشد، رضایت‌مندی مردم نیز کمتر خواهد بود و در نتیجه به تناسب آن، صلح و امنیت نیز کم‌رنگ‌تر خواهد شد. (سامانی، ۱۳۹۳: ۱۶۷)

به جز برخی از آیات قرآن که خبر از حاکمیت انسان‌های صالح در روی زمین داده است، (نور: ۵۵) روایاتی وجود دارد که ضمن اشاره به تشکیل حکومت توسط امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف، پیشرفت و اعتلای حکومت جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف را با کمک یاران آن

حضرت امکان پذیر می‌داند. در روایتی که حذیفه از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل کرده آمده است:

در موقع آمدن قائم گوینده‌ای از آسمان بانگ می‌زند: ای مردم! زمان حکومت جباران به پایان رسید. ولی امر بهترین امت محمد صلی الله علیه و آله قیام کرده است، در مکه به وی ملحق شوید! آن‌گاه نجباء از مصر و ابدال از شام و دستجات عراق که شب‌ها را به عبادت مشغول و روزها همچون شیر می‌باشند و دل‌هاشان مانند پاره‌های آهن است بیایند و در بین رکن و مقام با وی بیعت کنند. (مفید، ۱۴۱۳ الف: ۲۰۸)

در این روایت ضمن اشاره به پایان یافتن حکومت‌های جائر، به طور ضمنی به شکل‌گیری حکومت مهدوی اشاره دارد و اشاره دارد که از همان آغاز ظهور امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف پایه‌های حکومت آن حضرت بر دوش بهترین و توانمندترین انسان‌های روی زمین که افتخار یآوری امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف را دارند قرار می‌گیرد.

در برخی دیگر از روایات به ایمان بسیار قوی و مستحکم یاران حضرت حجت عجل الله تعالی فرجه الشريف، عبادت و سخت‌کوشی آنان و اطاعت‌پذیری ایشان از آن حضرت اشاره شده است. (مفید، ۱۴۱۳ الف: ۲۰۸؛ صدوق، ۱۳۶۲: ج ۲، ۵۴۱؛ مجلسی، ۱۴۱۳: ج ۵۲، ۳۰۸) روایاتی نیز وجود دارد که نشان می‌دهد امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف برای پیشبرد حاکمیت خویش کارگزارانی دارد که عدالت‌گستری یکی از وظایف آنان است و حضرت آنان را جهت اداره مناطق مختلف اعزام می‌کند.^۱

براساس روایتی هم که زراره از امام باقر عجل الله تعالی فرجه الشريف نقل کرده، پس از ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف یاران آن حضرت آن اندازه می‌جنگند، تا خدا به یگانگی پرستیده شود و به او شرک نوزند، یک پیروز ناتوان، بدون کوچک‌ترین آزار و اذیتی از مشرق تا مغرب دنیا را طی می‌کند. (عیاشی، ۱۳۸۰: ج ۲، ۶۱؛ قندوزی، ۱۴۲۲: ج ۳، ۲۴۰) این روایت نشانگر این است که در زمان تشکیل حکومت جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف و با تلاش‌های ایشان و یاران پا در رکاب آن حضرت جامعه جهانی به حدی از تعالی و امنیت می‌رسد که حتی یک زن تنها - که معمولاً آسیب‌پذیرتر از مرد است - بدون این که هیچ‌گونه آزار و اذیتی از جانب دیگران ببیند می‌تواند در کمال آرامش و امنیت از جایی به جایی سفر کند.

دقت در این روایات و احتمالاً روایات دیگری که در این زمینه از زبان پیشوایان دینی نقل شده^۲ نشان می‌دهد ساز و کار امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف در ایجاد امنیت در جامعه در مرحله اول

۱. امام علی عجل الله تعالی فرجه الشريف: «... فبیعت المهدي عجل الله تعالی فرجه الشريف إلى امرائه بسائر الأمصار بالعدل بين الناس» (مقدسی شافعی، ۱۴۱۶: ۱۵۹) امام صادق عجل الله تعالی فرجه الشريف: «... وَ هُمْ حُكَّامُ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ عَلَى خَلْقِهِ» (صدوق، ۱۳۹۵: ج ۲، ۶۷۲ - ۶۷۳).

۲. همانند این روایت که مفضل بن عمر از امام صادق عجل الله تعالی فرجه الشريف نقل می‌کند: گویی، قائم عجل الله تعالی فرجه الشريف را می‌بینم که روی منبر مسجد

تشکیل حکومت است. با تشکیل حکومت و بهره‌گیری از یاوران و اصحابی توانمند^۱ و متعهد است که جامعه اسلامی به نحو مطلوبی اداره خواهد شد و طبیعتاً امنیت هم در جامعه برقرار خواهد شد.

برچیدن ظلم و ستم و استقرار عدالت

عدالت در آموزه‌های اسلام، پایه‌ای است که جهان بر آن استوار می‌گردد. (مجلسی، ۱۴۱۳: ج ۷۵، ۸۳؛ شافعی، ۱۴۱۹: ۲۱۵) در واقع، زندگی بر محور عدالت می‌چرخد. اگر در زمین عدالت حاکم نباشد، آن زمین مرده است و به عدالت گستری نیاز دارد که آن زمین را با عدالت زنده نماید.^۲ به همین جهت یکی از وظایف امام در جامعه که از جهتی حق مردم بر امام نیز هست اجرای عدالت و رفع ظلم و بی‌عدالتی است. (کلینی، ۱۴۰۷: ج ۱، ۴۰۵) در هر جامعه‌ای که به عدالت و به خصوص عدالت اجتماعی توجه شود، به همان میزان امنیت اجتماعی نیز افزایش خواهد یافت. (ملکی راد و عبدی چاری، ۱۳۹۶: ۱۴۱) به همین جهت در روایتی که به اجرای عدالت در حکومت امام مهدی عجل‌الله تعالی فرجه‌التریف اشاره شده بلافاصله از امنیت راه‌ها نیز سخن به میان آمده است. (مفید، ۱۴۱۳: ج ۲، ۳۸۴)

توجه به پاره‌ای از روایات که شاید بتوان در مورد آنها ادعای تواتر کرد نشان می‌دهد امنیتی که در زمان حکومت امام مهدی عجل‌الله تعالی فرجه‌التریف محقق می‌شود، پس از ناامنی‌ای است که جامعه جهانی را در بر گرفته است. در این روایات که هم شیعیان و هم اهل سنت آنها را نقل کرده‌اند، از ناامنی‌ها، بی‌عدالتی‌ها، جنگ‌ها، هرج و مرج‌ها و فتنه‌های فراوان، به عنوان ملاحظه و نشانه‌های ظهور مهدی موعود عجل‌الله تعالی فرجه‌التریف و ویژگی‌های عصر غیبت یاد شده است. فراوانی تعبیر «كَمَا مُلِئَتْ ظُلْمًا وَ جَوْرًا» (طوسی، ۱۴۱۱: ۲۳؛ صدوق، ۱۳۹۵: ج ۱، ۲۸۵؛ احمد بن حنبل، ۱۴۱۶: ج ۱۷، ۴۱۶) در این روایات نشان‌دهنده همین امر است.

در یکی از این روایات پیامبر اکرم ص فرموده است:

هنگامی در دنیا هرج و مرج شده و آشوب‌ها آشکار شود و راه‌ها مورد راهزنی قرار گرفته و بعضی از مردم به بعض دیگر تهاجم کنند... در چنین زمانی مهدی ما که نهمین

کوفه نشسته و گردش را سیصد و سیزده نفر به شمار جنگجویان بدر گرفته‌اند. آنان پرچم داران [سپاه قائم] و حاکمان خداوند بر روی زمین هستند. (صدوق، ۱۳۹۵: ج ۲، ۶۷۳).

۱. امام سجاد علیه السلام در روایتی به توانایی فوق‌العاده یاران آن حضرت اشاره دارد. «... وَ جَعَلَ قُوَّةَ الرَّجُلِ مِنْهُمْ قُوَّةَ أَزْبَعَيْنِ رَجُلًا وَ يَكُونُونَ حُكَّامَ الْأَرْضِ وَ سَنَامَهَا» (صدوق، ۱۳۶۲: ج ۲، ۵۴۱).

۲. امام علی علیه السلام: «العدل حياة» (تمیمی واحدی، ۱۴۱۰: ۲۶).

امام از صلب حسین علیه السلام است؛ برج و باروهای گمراهی و قلب‌های قفل شده را فتح می‌کند... زمینی را که از جور پر شده، از عدل و داد، پر و سرشار می‌سازد. (خزاز، ۱۴۰۱: ۶۳)

در این روایت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ضمن اشاره به وجود هرج و مرج و ناامنی در جامعه جهانی، به ظهور امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف جهت عدالت‌بخشی به جامعه اشاره کرده است. امام رضا علیه السلام نیز درباره آن حضرت می‌فرماید:

يُطَهِّرُ اللهُ بِهِ الْأَرْضَ مِنْ كُلِّ جُورٍ وَيَقْدِسُهَا مِنْ كُلِّ ظَلَمٍ (صدوق، ۱۳۹۵: ج ۲، ۳۷۱)؛
خداوند به وسیله آن حضرت، زمین را از هر ستمی پاک خواهد کرد و هر گونه ظلم و بی‌عدالتی را برخواهد چید.^۱

براساس روایتی از امام علی علیه السلام کارگزاران آن حضرت توسط ایشان به مناطق مختلف اعزام می‌شوند و آنان موظفند براساس عدالت بین مردم رفتار کنند. (مقدسی شافعی، ۱۴۱۶: ۲۱۱)

بنابراین تشکیل حکومت جهانی به رهبری امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف که همراه با برچیدن ظلم و ستم است، ایجاد امنیت را نوید می‌دهد چرا که منشأ ناامنی در بسیاری از موارد ظلم و ستم به دیگران است و با تشکیل حکومت و قدرتی که بدین جهت حاصل می‌شود عدالت و امنیت را در جامعه جهانی مستقر می‌شود.

نتیجه‌گیری

امنیت به عنوان یکی از مهم‌ترین و ضروری‌ترین لوازم زندگی بشری همواره خواست و مطالبه افراد و جوامع بوده است. واکاوی عصر ظهور امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف نشان می‌دهد یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های حکومتی آن حضرت مقوله امنیت است که در جنبه‌های مختلف در جامعه خود را نشان خواهد داد. هر چند در شکل‌دهی امنیت عصر ظهور، عوامل مختلفی دخالت دارند اما به نظر می‌رسد در این میان تشکیل حکومت و به دستگیری قدرت - آن هم توسط شخصیتی ارزنده چون امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف - در رأس این عوامل قرار دارد. در پرتو تشکیل حکومت و با سازو کارهایی که حکومت آن حضرت ایجاد می‌کند، ایشان موفق می‌شود امنیت را در جنبه‌های مختلف روانی، اجتماعی، اقتصادی و اجتماعی ایجاد کند و بدین ترتیب راه سعادت و خوشبختی را برای مؤمنان که شایسته امنیت‌اند هموار سازد.

۱. تعبیر قائم به عنوان یکی از القاب اختصاصی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف نیز به همین مطلب اشاره دارد. (مطهری، ۱۳۸۳: ۱۶۴)

منابع

قرآن کریم

- آخوندی، مصطفی. امنیت در عصر مهدوی با تأکید بر چرایی و چگونگی آن، فصل نامه حصون، شماره ۱۲، تابستان ۱۳۸۶.
- پاینده، ابوالقاسم. نهج الفصاحه، تهران، دنیای دانش، ۱۳۸۲ ش.
- ابن شعبه حرانی. تحف العقول، قم، جامعه مدرسین، ۱۴۰۴ ق.
- ابن طاووس، علی بن موسی. التشریف بالمنن فی التعریف بالفتن، قم، صاحب الامر، ۱۴۱۶ ق.
- ابن ماجه قزوینی. سنن ابن ماجه، بیروت، دارالفکر، بی تا.
- احمد بن حنبل. مسند احمد، بیروت، دارصادر، بی تا.
- اخوان کاظمی، بهرام. امنیت، ابعاد و سازوکارهای تأمین آن در روایات، فصل نامه حکومت اسلامی، سال پانزدهم، شماره دوم، تابستان ۱۳۸۹ ش.
- اربلی، علی بن عیسی. کشف الغمّة، قم، رضی، ۱۴۲۱ ق.
- بستانی، فواد افرام. فرهنگ ابجدی، تهران، بی تا، ۱۳۷۵ ش.
- بهداروند، محمدمهدی. امنیت از دیدگاه امام علی علیه السلام، مجله دانش انتظامی، شماره ۸، بهار ۱۳۸۰ ش.
- بهرامی، سیاوش. درآمدی بر امنیت در سپهر اندیشه حضرت علی علیه السلام، مجله دانش انتظامی، شماره ۲۷، زمستان ۱۳۸۴ ش.
- تمیمی واحدی، عبدالواحد بن محمد. غرر الحکم و درر الکلم، قم، دارالکتاب الاسلامی، ۱۴۱۰ ق.
- حسنی، علی اکبر. ویژگی های حکومت حضرت مهدی علیه السلام، درس هایی از مکتب اسلام، سال ۲۷، شماره ۱۰، ۱۳۶۶ ش.
- خصبی، حسین بن حمدان. الهدایة الکبری، بی جا، البلاغ، ۱۴۱۹ ق.
- خزاز، علی بن محمد. کفایة الاثر، قم، بیدار، ۱۴۰۱ ق.
- دهخدا، علی اکبر. لغت نامه، تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۷۷ ش.
- راغب اصفهانی، حسین بن محمد. مفردات ألفاظ القرآن، بیروت، دارالقلم، بی تا.
- روشندل، جلیل. امنیت ملی و نظام بین الملل، تهران، سمت، ۱۳۸۸ ش.
- زمخشری، محمود. الکشاف، بیروت، دارالکتاب العربی، ۱۴۰۷ ق.
- زنجانی، عمید. فقه سیاسی، تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۷ ش.

- سامانی، احسان. شاخصه‌های حکومت مهدوی برای تحقق صلح و امنیت جهانی، پژوهش‌های مهدوی، شماره ۱۱، زمستان ۱۳۹۳ ش.
- شافعی، محمد بن طلحه. مطالب السؤل فی مناقب آل الرسول صلی الله علیه و آله، بیروت، البلاغ، ۱۴۱۹ ق.
- شریف رضی، محمد بن حسین. نهج البلاغه (صبحی صالح)، قم، مؤسسه دارالهجره، بی تا.
- صدوق، محمد بن علی بن بابویه. خصال، قم، جامعه مدرسین، ۱۳۶۲ ش.
- _____ . علل الشرایع، قم، داوری، بی تا.
- _____ . کمال الدین و تمام النعمه، تهران، اسلامیه، ۱۳۹۵ ق.
- طباطبایی، سید محمد حسین. المیزان فی تفسیر القرآن، قم، جامعه مدرسین، ۱۴۱۷ ق.
- طبرسی، احمد بن علی. احتجاج، مشهد، مرتضی، ۱۴۰۳ ق.
- طبرسی، فضل بن حسن. اعلام الوری، تهران، اسلامیه، ۱۳۹۰ ش.
- _____ . مجمع البیان، تهران، ناصر خسرو، ۱۳۷۲ ش.
- طوسی، محمد بن حسن. اختیار معرفة الرجال (رجال کشی)، مشهد، دانشگاه مشهد، ۱۳۴۸ ش.
- _____ . الغیبه، قم، دارالمعارف الاسلامیه، ۱۴۱۱ ق.
- عاشوری، داریوش. دانش نامه سیاسی، تهران، مروارید، ۱۳۶۶.
- عیاشی، محمد بن مسعود. تفسیر عیاشی، تهران، المطبعة العلمیه، ۱۳۸۰ ش.
- فراهیدی، خلیل بن احمد. کتاب العین، قم، هجرت، بی تا.
- قندوزی، سلیمان بن ابراهیم. ینابیع الموده، قم، اسوه، ۱۴۲۲ ق.
- کلینی، محمد بن یعقوب. کافی، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۰۷ ق.
- ماندگار، محمد مهدی. خط مشی‌های سیاسی نهج البلاغه، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۱ ش.
- مجلسی، محمد باقر. بحار الأنوار، تهران، اسلامیه، ۱۳۶۳ ش.
- مروزی، نعیم بن حماد. کتاب الفتن، بیروت، دارالفکر، ۱۴۱۴ ق.
- مشهدی، محمد. المزار الکبیر، قم، قیوم، ۱۴۱۹.
- مطهری، مرتضی. آزادی معنوی، تهران، صدرا، ۱۳۸۹.
- _____ . اصول فقه، تهران، صدرا، ۱۳۸۸.
- _____ . سیری در سیره ائمه اطهار علیهم السلام، تهران، صدرا، ۱۳۸۳.
- معین، محمد. فرهنگ فارسی عمید، تهران، امیرکبیر، ۱۳۵۶ ش.
- مفید، محمد بن محمد بن نعمان. الاختصاص، قم، کنگره جهانی هزاره شیخ مفید، ۱۴۱۳ ق.

(الف).

- _____ .الإرشاد، قم، کنگره جهانی هزاره شیخ مفید، ۱۴۱۳ق (ب).
- مقدسی شافعی، یوسف بن یحیی . عقد الدرر فی اخبار المتظر، بی جا، نصابیح، ۱۴۱۶ق.
- ملکی راد، محمود؛ مرتضی عبدی چاری . دست آوردهای اجتماعی حکومت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه، فصل نامه علمی - پژوهشی مشرق موعود، سال یازدهم، شماره ۴۲، تابستان ۱۳۹۶ش.
- مکارم شیرازی، ناصر. ترجمه گویا و شرح فشرده ای بر نهج البلاغه، قم، مطبوعاتی هدف، بی تا.
- _____ . تفسیر نمونه، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۴ش.
- میرعرب، مهرداد. نیم نگاهی به مفهوم امنیت، ترجمه سید عبدالقیوم سجادی، فصل نامه علوم سیاسی، شماره ۹، تابستان ۱۳۷۹ش.
- نعمانی، محمد بن ابراهیم . الغیبه، تهران، صدوق، ۱۳۹۷ق.
- نویدنیا، منیژه . امنیت اجتماعی، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی، ۱۳۸۸ش.
- ولایتی، علی اکبر . پویایی فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، تهران، وزارت امور خارجه مرکز چاپ و انتشارات، ۱۳۸۴ش.
- هاشمیان فرد، زاهد. امنیت در اسلام، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی، ۱۳۹۰ش.